

სასამართლო პრაქტიკა

► 1 – 3/2022

სამკვიდროს გახსნამდე 5 წლის განმავლობაში მიღებული საჩუქარი

სამკვიდროს გახსნამდე 5 წლის განმავლობაში საჩუქრად მიღებულის მემკვიდრის წილში ჩათვლა არ წარმოადგენს პროპორციულ ზომას სამკვიდრო მასის სამართლიანი განაწილებისთვის, რადგან ჩუქების დადებისას მამკვიდრებელს შეიძლება არ ჰქონდეს ჩუქებით მემკვიდრის წილებზე გავლენის მოხდენის სურვილი.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე N2/3/1337

კონსტიტუციის მე-19 II მუხლი

სკ-ის 1455-ე, 1473-ე მუხლები

პროცესში მონაწილეთა პოზიციები: მოსარჩელემ, რომელმაც მამკვიდრებლისგან სამკვიდროს გახსნამდე 5 წლით ადრე მიიღო ქონება, სადავო გახადა სკ-ის 1455-ე მუხლის კონსტიტუციურობა. მისი განმარტებით, ამგვარი რეგულაცია უზიდავს მამკვიდრებელს, სიცოცხლეში თავი შეიკავოს ერთ-ერთი მემკვიდრის დასაჩუქრებისგან. მოპასუხის განცხადებით, ნორმა ემსახურება ქონების უსასყიდლო განკარგვის შედეგად სამკვიდრო მასაში მემკვიდრის წილის შემცირების თავიდან აცილებას და, საბოლოო ჯამში, კანონისმიერი მემკვიდრეობის

არსის შენარჩუნებას. სასამართლო მეგობარმა მიუთითა 1473-ე მუხლზე და დააფიქსირა პოზიცია, რომ სადავო ნორმით სახელმწიფო გაუმართლებლად ერევა მამკვიდრებელსა და დასაჩუქრებული მემკვიდრეს შორის არსებულ კერძოსამართლებრივ ურთიერთობაში.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება: საკონსტიტუციო სასამართლოს მითითებით, სადავო ნორმა წარმოადგენდა კერძო პირთა შორის ურთიერთობის დარეგულირების ლეგიტიმური საჯარო მიზნის გამოსაძეგ და აუცილებელ ზომას, თუმცა ის ვერ აკმაყოფილებდა ვიწრო გაგებით პროპორციულობის მოთხოვნებს. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე (საქმეზე Nას-1058-1325-09) მითითებით სასამართლომ განმარტა, რომ სკ-ის 1473-ე მუხლი, რომელიც მემკვიდრეებს ავალდებულებს იმ ყველაფრის სამკვიდროსთვის მითვლას, რაც მშობლებისგან გამოყოფის სახით აქვთ მიღებული, თუ მამკვიდრებელს სხვა რამ არ დაუდგენია, ასახავს შვილისთვის მშობლის ქონებიდან გამოყოფის ჩვეულებას. აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ, სკ-ის 1455-ე მუხლი წინაპირობად არ ასახელებს მამკვიდრებლის მიერ წილთა გადანაწილებაზე ზემოქმედების რაიმე ნების არსებობას, რადგან ჩუქება, თავისთავად, ნეიტრალური ბუნებისაა და შეიძლება გულისხმობდეს როგორც ამგვარი ნების არსებობას, ან - არარსებობას. საკონსტიტუციო სასამართლომ სკ-ის 1455-ე მუხლის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ქონების ჩუქების დროს ნაჩუქარი ქონების ღირებულების სამკვიდრო წილში ჩათვლის თაობაზე მამკვიდრებელის ცხადად გამოსატყუი ნების გარეშე ითვალისწინე-

ბდა მემკვიდრისთვის საჩუქრის სახით გადაცემული ქონების ღირებულების ამ მემკვიდრის სამკვიდრო ნილში ჩათვლას.

კომენტარი: მისაღები და გამართული დასაბუთების მიუხედავად, საკონსტიტუციო სასამართლოს ჩვეული პრაქტიკა, არაკონსტიტუციურად გამოაცხადოს არა მთლიანად ნორმა, არამედ მისი ე.წ. „ნორმატიული შინაარსი“ ვერ თავსდება „საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ კანონის მოწესრიგებაში, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს აძლევს მხოლოდ და მხოლოდ აქტის ან მისი ნაწილის ძალადაკარგულად ცნობის უფლებას (მაგალითისთვის იხ. 23 I, II, IV, VI, VIII მუხლები). ამას პრინციპული მნიშვნელობა აქვს იმდენად, რამდენადაც ამგვარი მექანიზმი გაუმართლებლად შლის ზღვარს პოზიტიური და ნეგატიური კანონმდებლის საქმიანობას შორის: საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლება არ აქვს, დაასკვნას, რომ ნორმას კონსტიტუციურობამდე ერთი წინაპირობის ჩამატება აკლია, ანუ ნორმატიული შინაარსის არამკაფიო კონცეფციის მოშველიებით ნორმას გვერდით მიუთითოს, რომ ის არაკონსტიტუციურია იმ შემთხვევაში, თუ მის წინაპირობად არ იქნება მის მიერ განსაზღვრული რაიმე გარემოება. ამის ნაცვლად, თუკი საკონსტიტუციო სასამართლო თვლის, რომ ნორმის კეთილსინდისიერი განმარტების პირობებში ის გაუმართლებლად ერევა უფლებით დაცულ სფეროში, მან სადავო ნორმა ძალადაკარგულად უნდა ცნოს, ხოლო თუკი აღნიშნულით კანონმდებლობაში ჩნდება მოწესრიგების ვაკუუმი, ეს არა საკონსტიტუციო სასამართლოს, არამედ საკანონმდებლო ორგანოს კომპეტენციაა.

ნინო ქავშაია

► 2 – 3/2022

მარტოხელა მშობლის სტატუსის ხელმისაწვდომობა დაქორწინებული პირისთვის

დისკრიმინაციულია მარტოხელა მშობლის (დედის ან მამის) სტატუსის მინიჭება მხოლოდ დაუქორწინებელი მშობლისთვის, რომლის შვილის დაბადების აქტის ჩანაწერ-

შიც არ არის შეტანილი ინფორმაცია მეორე მშობელთან დაკავშირებით. (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 28 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე N1/6/1320

კონსტიტუციის 11 I მუხლი

სკ-ის 1191¹ II, III მუხლები

პროცესში მონაწილეთა პოზიციები: მოსარჩელებმა სადავო გახადეს სკ-ის 1191¹ II, III მუხლების კონსტიტუციურობა, მიუთითა რა, რომ მარტოხელა დედის სტატუსის მხოლოდ დაუქორწინებელი პირისთვის მინიჭება ეწინააღმდეგებოდა თანასწორობის უფლებას. ამასთან, დაბადების აქტში მეორე მშობლის შესახებ ინფორმაცია წარმოადგენდა ფორმალიზმს, რისი მითითებაც არ შეიძლება გამხდარიყო ფაქტობრივად მარტოხელა მშობლისთვის ამ სტატუსის მინიჭებაზე უარის თქმის საფუძველი. სარჩელის საფუძველად მიეთითა იმაზეც, რომ მარტოხელა მამის ინსტიტუტის წინაპირობად ეს უკანასკნელი წინაპირობა - მეორე მშობლის ინფორმაციის ბავშვის დაბადების აქტში მიუთითებლობა -საერთოდ გამორიცხავდა მამისთვის განსახილველი სტატუსის მინიჭებას, რადგან დედის ვინაობა ბავშვის დაბადების აქტში ყოველთვის ეთითება. მოპასუხის განცხადებით, ნორმის მიზანი იყო მარტოხელა მშობლის სტატუსის მინიჭება იმ პირებისთვის, რომლებიც ბავშვის დაბადებიდანვე მარტო ზრდიდნენ შვილს. მოგვიანებით მოპასუხემ ცნო სარჩელი. სასამართლო მეგობრის პოზიციით, სადავო ნორმა არ აკმაყოფილებდა ლეგიტიმური საჯარო მიზნის გამოსაძეგობის მოთხოვნებს.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება: საკონსტიტუციო სასამართლომ შესადარებელ პირებად დაასახელა მშობლები, რომლებიც სადავო ნორმის წინაპირობებს აკმაყოფილებდნენ, და ფაქტობრივად მარტოხელა მშობლები, რომლებიც დაქორწინებული არიან ან/და რომელთა შვილის დაბადების მოწმობაში მითითებულია ინფორმაცია ბავშვის მეორე მშობლის შესახებ. საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა,

რომ საფუძველს, რომელიც მოპასუხედ დაასახელა ნორმის შემოტანის მიზეზად, არ ჰქონდა კავშირი მისი შინაარსით დადგენილ განსხვავებულ მოპყრობასთან და სადავო ნორმა ძალადაკარგულად ცნო.

ნინო ქავშბაია

► 3 – 3/2022

დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის ფორმალური და მატერიალური წინაპირობები

სსკ-ის 230-ე მუხლში მითითებული საფუძვლების კუმულაციურად არსებობა ქმნის დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის ფორმალურ წინაპირობას, ხოლო მატერიალური წინაპირობაა ის, თუ რამდენად ამართლებენ კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიული თვალსაზრისით მოთხოვნას.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 11 მაისის განჩინება საქმეზე *ნას-1468-1388-2017*

სსსკ-ის 230-ე, 393-314-ე და სსკ-ის 418-ე მუხლები.

ფაქტობრივი გარემოებები: მხარეთა შორის გაფორმებული იყო გენერალური ხელშეკრულება საექსპედიტორო მომსახურების შესახებ, რომლის მიხედვითაც მოსარჩელემ იკისრა ვალდებულება, შემკვეთის დავალებით განეხორციელებინა ტვირთის გადაზიდვის ორგანიზება, რის სანაცვლოდაც მოპასუხე ვალდებული იყო, გადაეხადა ექსპედიტორისათვის შეთანხმებული საზღაური. მოსარჩელემ მიუთითა, რომ მოპასუხეს ვალდებულება არ შეუსრულებია, რის გამოც მოითხოვა დავალიანებისა და პირგასამტეხლოს გადახდა. შესაგებლით მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა ძირითადად იმ საფუძველით მოითხოვა, რომ ექსპედიტორმა არაფეროვნად შეასრულა ხელშეკრულება.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება: თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ მიღებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი დაკმაყოფილდა. დაუსწრებელი გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოპასუხემ, თუმცა სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. განჩინება კვლავ მოპასუხემ გაასაჩივრა, მიუთითა რა, რომ მას უწყება, მართალია, გადაეცა კანონით დადგენილი წესით, თუმცა კომპანიის იურისტმა არასწორად ჩაიწინა სხდომის ჩატარების ზუსტი დრო. უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნული მიზეზი არასაპატიოდ მიიჩნია, თუმცა გასაჩივრებული განჩინება გააუქმა მოპასუხისთვის, პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში, გამომდინარე იქიდან, რომ ის, სკ-ის 418 II მუხლის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ, წერილობით შეთანხმებული არ ყოფილა.

ნინი ბერულავა

► 4 – 3/2022

დამსაქმებლის მიერ შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტა დასაქმებულის მიერ ვალდებულების უხეში დარღვევისას

დამსაქმებელს უფლება აქვს შეწყვიტოს შრომითი ურთიერთობა დასაქმებულის მიერ ვალდებულების უხეში დარღვევის გამო, თუმცა მხოლოდ მაშინ, თუ მსგავსი დარღვევის შედეგად დამსაქმებელი ნდობას დაკარგავს დასაქმებულის მიმართ.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 2 დეკემბრის განჩინება საქმეზე *№ ას-619-2020*

შკ-ის 47 I მუხლის ზ) ქვეპუნქტი.

ფაქტობრივი გარემოებები: დასაქმებულსა და დამსაქმებელს შორის დადებული იყო უვადო შრომით-სამართლებრივი ხელშეკრულება, მოსარჩელე მოპასუხე საწარმოში დასაქმებული იყო მძღოლად. შრომითი ურთიერთობა შეწყდა შკ-ის 47 I მუხლის ზ) ქვეპუნქტის საფუძველზე, იმაზე მითითებით, რომ დამსაქმებელი ქურდობაში ბრალდებულ პირს დაეხმარა საწა-

რმოში არსებული ნივთების ქურდობაში მისი მითითებით ბიდონის ერთი ადგილიდან მეორეში გადატანით. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა დამსაქმებელი საწარმოსა და მისი მმართველის წინააღმდეგ შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ ბრძანების ბათილად ცნობის, სამსახურში აღდგენისა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების მოთხოვნით.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება: საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ, ბათილად იქნა ცნობილი გასაჩივრებული ბრძანება და მოსარჩელე აღდგენილ იქნა პირველი მოპასუხე საწარმოს მძღოლად. აღნიშნული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა პირველმა მოპასუხემ, თუმცა - უშედეგოდ. უზენაესმა სასამართლომ ძალაში დატოვა აღნიშნული შედეგი და მიუთითა, რომ მოსარჩელის მიერ ქურდობაში ბრალდებულის თხოვნით ბიდონების ერთი ადგილიდან მეორე ადგილას გადატანა, თუნდაც ხელმძღვანელობასთან შეთანხმების გარეშე, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს იმგვარ ქმედებად, რაც შრომითი ურთიერთობის გაგრძელების მიზანშეწონილობას ეჭვქვეშ დააყენებდა, რის საფუძველზეც დასაქმებულის მიმართ ნდობა დაიკარგებოდა.

ნინი ბერულავა

► 5 – 3/2022

პრეზუმფცია თანხის კვლავ კრედიტად გაცემის შესაძლებლობის არსებობასთან დაკავშირებით

კრედიტის გამცემს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, გამომდინარე იქიდან, რომ მოქმედებს პრეზუმფცია თანხის კვლავ კრედიტად გაცემის შესაძლებლობის არსებობასთან დაკავშირებით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 7 თებერვლის განჩინება საქმეზე № ას-1385-1307-2012

სსკ-ის 867-ე და 411-ე მუხლები.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელესა ბანკსა და მოპასუხეებს შორის გაფორმებული იყო საბანკო კრედიტის ხელშეკრულება. ხელშეკრულების მოქმედების ვადა განისაზღვრა 12 თვით, წლიური საპროცენტო სარგებლითა და პირგასამტეხლო ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე. ხელშეკრულების უზრუნველსაყოფად მოპასუხეებმა წერილობით იკისრეს სოლიდარული თავდებობა ვალდებულების ორმაგი ოდენობით შესრულების შესახებ. მსესხებლის მიერ ვალდებულების დარღვევის შემდგომ კრედიტის გამცემმა მოიტოვა სესხის ძირითადი თანხისა და პროცენტის დაფარვა ისევე, როგორც მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურება. მოპასუხემ სარჩელი ცნო ნაწილობრივ, მხოლოდ ძირითადი ვალდებულებისა და ჯარიმის მოთხოვნის ნაწილში.

სასამართლო მსჯელობის შეჯამება: პირველი ინსტანციის სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნა, შეამცირა რა მოსარჩელის მიერ დასახელებული პირგასამტეხლოს ოდენობა. ამასთან, პირველი ინსტანციის სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბანკმა ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდგომ ხელოვნურად გაზარდა საპროცენტო სარგებლის ოდენობა, რაც მისი მხრიდან არაკეთილსინდისიერ ქმედებას წარმოადგენდა. შესაბამისად, სასამართლომ მოსარჩელის მოთხოვნა საპროცენტო სარგებლის დარიცხვის ნაწილში საფუძვლიანად მხოლოდ ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდისათვის მიიჩნია. აღნიშნული გადაწყვეტილება სააპელაციო ინსტანციაში გაასაჩივრა მოსარჩელემ, თუმცა - უშედეგოდ. საკაცო სასამართლომ დააკმაყოფილა კრედიტის გამცემის საჩივარი, უარყო რა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ მოსარჩელე ითხოვდა შეუსაბამოდ მაღალ ანაზღაურებას. სარჩელის ფარგლებში მოთხოვნილი თანხის დაკმაყოფილების მატერიალურსამართლებრივი საფუძველი არის სკ-ის 411-ე მუხლი, რომელიც ითვალისწინებს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას მიუღებელი შემოსავლისათვის, რადგან არსებობს პრეზუმფცია, რომ მოსარჩელე მოპასუხის მხრიდან ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში მიიღებდა ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ საპ-

როცენტო სარგებელს კრედიტის კვლავ გაცემით.

ნინი ბერულავა

► 6 – 3/2022

კონკურენციის აკრძალვა შრომითი ურთიერთობის დასრულების შემდგომ

დამსაქმებლისთვის სამუშაო ბაზარზე თავდაპირველი კონკურენციის შენარჩუნების მიზნით ორმხრივი შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე დასაქმებულს შესაძლოა დაეკისროს ვალდებულება სამუშაო ადგილზე მიღებული ცოდნა და კვალიფიკაცია არ გამოიყენოს სხვა კონკურენტი დაწესებულებათა სასარგებლოდ, რის სანაცვლოდაც მას უნდა მიეცეს კომპენსაცია წინასწარ, ერთიანი ოდენობით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 12 თებერვლის განჩინება საქმეზე №ას-1041-2019

შკ-ის 60 I, III მუხლი

სკ-ის 394 I მუხლი

ფაქტობრივი გარემოებები: დასაქმებულსა და დამსაქმებელს შორის შეწყდა შრომითი ურთიერთობა, რის შემდეგაც დამსაქმებელმა სარჩელი აღძრა მოპასუხის წინააღმდეგ შრომითი საქმიანობის შეზღუდვისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნით. სარჩელის საფუძველს წარმოადგენდა შრომითი ხელშეკრულების პირობის დარღვევა, რომლითაც განსაზღვრული იყო დასაქმებულის ვალდებულება,

სამუშაოზე მიღებული ცოდნა და კვალიფიკაცია არ გამოეყენებინა კონკურენტი ინსტიტუტების სასარგებლოდ. ამის საპირწონედ, ამგვარი შეზღუდვის მოქმედების პერიოდში დამსაქმებელი მას 6 თვის განმავლობაში გადაუხდიდა შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტისას არსებული ერთი თვის ანაზღაურებას. ხელშეკრულებით ასევე გათვალისწინებულ იქნა მოცემული ვალდებულების დარღვევის შედეგები, რის თანახმად, ასეთი დარღვევის შემთხვევაში დასაქმებულს, დამსაქმებლის სასარგებლოდ, ეკისრებოდა ფინანსური სანქცია შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტისას არსებული ერთი თვის შრომის ანაზღაურების ექვსმაგი ოდენობით.

სასამართლო მსჯელობის შეჯამება: თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, შედეგი უცვლელი დარჩა საქმის სააპელაციო სასამართლოში განხილვის შემდეგაც. სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მითითება, რომლის მიხედვითაც მოპასუხე კონკურენტი დაწესებულებაში ეწეოდა იმავე საქმიანობას, არ შეესაბამებოდა სიმართლეს, რის გამოც გამოირიცხა მოპასუხის დამსაქმებლისთვის ზიანის მიყენების შესაძლებლობა. საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის საჩივარი არ დააკმაყოფილა და მიუთითა, რომ შკ-ის [2019 წლის 3 მაისის რედაქცია] 46 III მუხლი (ახლანდელი რეგულირებით შკ-ის 60 I მუხლი) გათვალისწინებული თანხა წარმოადგენს არა შრომის ანაზღაურებას, არამედ კომპენსაციას კასატორის მსგავს სამეწარმეო სუბიექტში კონკურენციის პირობების შენარჩუნებისთვის, და დამსაქმებელს აკისრებს ვალდებულებას, წინასწარ ერთიანი ანაზღაურების სახით გადაუხადოს დასაქმებულს და არა ყოველთვიურად როგორც ამას კასატორი განმარტავდა.

ნინი ბერულავა